Jadwiga Stawnicka

Czasownikowe formanty modyfikacyjne w języku polskim

1. Wstęp

Niniejszy artykuł jest poświęcony wybranym zagadnieniom związanym z charakterystyką czasownikowych formantów modyfikacyjnych w języku polskim. Składa się z dwóch części. Część pierwsza przedstawia charakterystykę międzynarodowego programu badawczego, realizowanego przez autorkę wspólnie z Instytutem Sławistyki w Grazu (Austria), gdzie opracowywane jest wymienione w tytule zagadnienie. W części drugiej omówiono jedno z zagadnień szczegółowych w ramach tego projektu, tj. zaproponowano charakterystykę czasowników z formantami modyfikacyjnymi w języku polskim.

2. Krótka charakterystyka projektu badawczego *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w językach słowiańskich*

Projekt badawczy *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w językach słowiańskich* (2006–2009)¹ realizowany jest przez autorkę niniejszego artykułu (kierownik i główny wykonawca projektu) z Instytutem Sławistyki Uniwersytetu w Grazu (Austria). W ramach

¹ Projekt (grant) uzyskał rekomendację Ministerstwa Edukacji i Nauki do finansowania (N104 012 31/0898). Informacje o projekcie zamieszczono na stronie Instytutu Sławistyki

tęgo projektu opracowywane są dwa zagadnienia: *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w języku rosyjskim i polskim* oraz *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w języku rosyjskim, serbskim i bośniackim*. Zagadnienie pierwsze opracowuje autorka niniejszego artykułu, a drugie – Branko Tošović z Instytutu Slawistyki w Grazu. *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w języku rosyjskim i polskim* obejmuje dwa zagadnienia szczególne: *Czasowniki z formantami modyfikacyjnymi w języku rosyjskim i polskim* oraz *Problemy przekładu czasowników z formantami modyfikacyjnymi (na materiale rosyjsko-polskim i polsko-rosyjskim)*, natomiast w ramach *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w języku rosyjskim, serbskim i bośniackim* opracowuje się zagadnienia: *Semantyczno-słotwórcza kategoria Aktionsarten w języku rosyjskim, serbskim, chorwackim i bośniackim* oraz *Sposoby przekładu rosyjskich rodzajów akcji na język serbski, chorwacki i bośniacki*. Każdemu z zagadnień zostanie poświęcona odrębna monografia.

Wybrano dwa kierunki postępowania badawczego. Z jednej strony zmierzano do ustalenia i sklasyfikowania *Aktionsarten* (rodzajów akcji czasownikowej) w języku rosyjskim, a następnie do skonfrontowania tej klasyfikacji z klasyfikacją w pozostałych badanych językach (polskim, bośniackim, chorwackim i serbskim). Drugi kierunek postępowania badawczego zmierza do wyznaczenia odpowiedników tekstowych rosyjskich *Aktionsarten* w badanych językach na podstawie korpusu materiałowego zawierającego współczesne rosyjskie teksty artystyczne i ich przekłady na badane języki. Kierunek ten obejmuje także badania, dla których język rosyjski jest językiem przekładu (tj. ukierunkowanie polsko-rosyjski, bośniacko-rosyjski, chorwacko-rosyjski i serbsko-rosyjski).

Po sporządzeniu rejestru *Aktionsarten* w każdym z badanych języków na podstawie źródeł leksykograficznych czasowniki zostały scharakteryzowane według przynależności do poszczególnych grup oraz charakteru formantu słotwórczego w każdej grupie². Ustalono sposoby modyfikacji akcji podstawowej w derywatach czasownikowych w każdym z badanych języków.

Uniwersytetu w Grazu (<http://www-gewi.uni-graz.at/gralis>).

² Monografie: *Studium porównawcze nad kategorią semantyczno-słotwórczą Aktionsarten w języku rosyjskim i polskim. Czasowniki z formantami modyfikacyjnymi w języku rosyjskim i polskim* autorstwa Jadwigi Stawnickiej oraz *Semantyczno-słotwórcza kategoria Aktionsarten w języku rosyjskim, serbskim, chorwackim i bośniackim* autorstwa Branka Tošovića ukażą się nakładem Wydawnictwa Śląskiego (w druku).

Formanty modyfikacyjne, łącząc się z podstawami werbalnymi, precyzują znaczenie czasownika podstawowego (nie zmieniają go) i wnoszą charakterystyki sposobu przebiegu akcji (np. stopnia intensywności, relacji subiektywno-obiektowych, długości trwania interwału temporalnego wypełnionego akcją, gruntowności realizacji akcji).

Na etapie drugim celem uczestników projektu będzie zbadanie możliwości przekładowych rosyjskich *Aktionsarten* na język polski, bośniacki, chorwacki, serbski i polski. W tym celu zebrano przykłady z rosyjskiej literatury pięknej i z tekstów tłumaczonych na badane języki różnych tłumaczy, aby na tej podstawie ustalić ekwiwalenty tekstowe czasowników należących do *Aktionsarten* i orzekać o strategiach translatorskich w przekładzie rosyjskich *Aktionsarten* na badane języki słowiańskie.

Konfrontacja rodzajów akcji jest jednym z najważniejszych zadań słowiańskiej aspektologii. W tej dziedzinie zrobiono już wiele i otrzymano interesujące rezultaty³. Odczuwa się jednak brak opracowań dotyczących porównania różnic i podobieństw w zakresie środków wyrażania tej kategorii oraz badań nad możliwościami przekładowymi w zakresie języków słowiańskich.

Przy ustalaniu zasobów badanej kategorii w każdym z języków bazą materiałową są słowniki ogólne (objaśniające i wielojęzyczne). Autorzy korzystali również z zasobów bibliotek wirtualnych i z korpusów tekstowych przy użyciu poszukujących programów komputerowych. Przy badaniu ekwiwalentów przekładowych wykorzystane zostaną dzieła współczesnej rosyjskiej literatury pięknej w tłumaczeniu na język polski, bośniacki, chorwacki, serbski oraz tłumaczenia z tych języków na język rosyjski. Abstrahujemy przy tym od oceny artystycznej i literackiej jakości przekładu. Celem konfrontacji przekładowej będzie wskazanie ekwiwalentów rosyjskich *Aktionsarten* na różnych płaszczyznach językowych.

Charakterystyka par kontekstów języka oryginału i przekładu ma wskazać również możliwości, kiedy znaczenia sposobu modyfikacji akcji pod-

³ Np. E. Sekaninová (1980) badała rodzaje akcji wyrażane czasownikami przedrostkowymi w języku rosyjskim i słowackim. Charakterystyka rodzajów akcji w języku rosyjskim i polskim była przedmiotem zainteresowania Z. N. Striekałowej (Стрекалова 1979, 247–252), Z. Rudnik-Karwatowej (1985, 255–267; 1989, 175–180; 1991, 197–204; Рудник-Карват 1987, 189–192), J. Stawnickiej (1989, 40–71; 2002b, 32–48; 2005, 89–101), w języku rosyjskim i bułgarskim – O. M. Sokołowa (Соколов 1978, 56–74), w kilku językach słowiańskich – m.in. prace M. A. Osipowej (Осипова 1983a, 70–80; 1983b, 244–254; 1987, 79–84) i E. Pierniszki (Пернишка 1987, 178–182).

stawowej nie są wyrażane (tzw. transformacje przekładowe)⁴. Autorzy postarają się odpowiedzieć na pytanie, czy istnieje związek między wyborem strategii translatorskiej a przynależnością *Aktionsarten* do poszczególnych grup. Uzasadniając sposób istnienia w każdym z badanych języków kategorii semantyczno-słotwórczej *Aktionsart*, musimy sobie zdawać sprawę z tego, że jej pozycja w badanych językach nie jest identyczna, a przy przekładzie na inny język używane są często odmienne środki wyrażania, które należy wskazać, opracować i sklasyfikować.

3. Rodzaje akcji w języku polskim

W celu zaproponowania klasyfikacji czasowników polskich według typów modyfikacji znaczeń czasowników wyjściowych, czyli klasyfikacji czasowników według przynależności do tzw. rodzajów akcji czasownikowej (*Aktionsarten*), celowe jest przywołanie podstawowych pojęć: kwantyfikacja, funkcje modyfikacyjne i mutacyjne przedrostków czasownikowych oraz omówienie typów parametrów kwantyfikacyjnych.

3.1. Pojęcie kwantyfikacji

Kwantyfikacja pojmowana jest szeroko jako wyróżnienie faz akcji, stopnia rozciągłości temporalnej interwału wypełnionego akcją, stopnia ilościowej i jakościowej charakterystyki akcji, kwantyfikacji subiektów i obiektów, a także kwantyfikacji samej akcji (jej charakterystyk iteratywnych w przeciwstawieniu do ciągłości akcji). Przy takim ujęciu kwantyfikacja akcji werbalnej nie obejmuje parametru ‘rezultatywność’⁵.

3.2. Modyfikacyjne i mutacyjne znaczenia przedrostków

Rozróżnienie modyfikacyjnych i mutacyjnych znaczeń przedrostków czasownikowych polega na rozróżnieniu eksplikacji odnoszących się do różnych typów przekształceń perspektywy leksykalno-syntaktycznej czasownika, np. *ходить по комнате* – *заходить по комнате* (modyfikacja), *варить*

⁴ O transformacjach w przekładzie rosyjskich *Aktionsarten* na język niemiecki zob. Stawnicka 2002a.

⁵ W ramach parametrów kwantyfikacyjnych w gramatyce rosyjskiej wydanej w Pradze w 1979 roku wyróżniana jest również ‘rezultatywność’ (Barnetová i in. 1979, 245), a zatem do rodzajów akcji zaliczono pary aspektowe typu *строить* – *построить*, *делать* – *сделать*. Pary aspektowe zalicza także do modyfikacji J. W. Pietruchina (Петрухина 2000, 108–109).

воду – выварить соль из воды (mutacja) (Barnetová i in. 1979, 242 i n.). Na pojęciu modyfikacji słowotwórczej opiera się teoria rodzajów akcji (Авилова 1976, 263–265; Исаченко 1960, 223–224; Шелякин 1972, 31 i n.; 1983, 168 i n.; Barnetová i in. 1979, 242 i n.)⁶.

Według Henryka Wróbla przedrostki modyfikacyjne uzupełniają treści podstawy, przy czym nadrzędnikiem jest podstawa słowotwórcza, a podrzędnikiem – formant (*przeplącić* ‘płacić + za dużo (w stosunku do normy)’; *postać* ‘stać + określony odcinek czasu’)⁷. Natomiast przedrostki mutacyjne zmieniają treści podstaw, prefiks jest w nich wykładnikiem głównej treści derywatu, określanej bliżej za pomocą podstawy⁸, a podstawa słowotwórcza jest jego określeniem (*wypisać / wypisywać ołówek* ‘zużyć ołówek, pisząc’; *wypisać* ‘zużyć przez pisanie’)⁹.

W przypadku mutacji zaznacza się zmiana dyspozycji formalno-składniowych derywatów w porównaniu z ich podstawami, np. zamiana liczby implikowanych argumentów, np. *Paweł płakał – Paweł wypłakał* (‘użył płaczem’) *zabawkę*, a także zmiana rozmieszczenia komponentów semantycznych, np. *Piotr grał z Janem w pokera – Piotr ograł* (‘spowodował, grając, uszczerbek materialny’) *Jana w pokera* (Wróbel 2004, 80–81), przekształcenie czasowników nieprzechodnich w przechodnie (*biegać – wybiegać coś*), przechodnich w nieprzechodnie (*czytać coś – naczytać się czegoś*) oraz przesunięcie w konotowanych i niekonotowanych częściach zdania i w ich strukturze (*Ojciec darował Piotrowi książki – Ojciec obdarował Piotra książkami*) (Wróbel 2004, 82).

⁶ Dla rozróżnienia modyfikacji i mutacji proponuje się zestawienie struktury semantycznej czasowników bazowych i motywowanych z sytuacjami denotatywnymi (Петрухина 2000, 113). Podkreśla się także „ukonkretnienie” znaczenia derywatów powstałych przez mutację (Вараксин 1996, 42; Barnetová i in. 1979, 530): „Мутация характеризуется тем, что словообразовательный элемент меняет лексико-семантическую структуру исходной основы, внося в неё новый компонент, чаще всего неотвлечённого характера, ср. *рыбак* – человек, занятый ловлей рыбы; *вкопать* (*столб в землю*) – копать землю, поместить в неё столб и т.п.” (Barnetová i in. 1979, 530).

⁷ Punktem wyjścia badań polskich lingwistów jest logiczno-syntaktyczna teoria W. Doroszewskiego (1962), w której ustala się relację pomiędzy częściami derywatu i funkcjami syntaktycznymi członów syntagmy i zestawia się łączliwość derywatu i bazy.

⁸ Formant funkcjonuje jak samodzielny czasownik.

⁹ Trzecią grupę stanowią przedrostki zmieniające jedynie aspekt derywatu, niezmieniające i nieuzupełniające treści podstaw (*pisać – napisać, robić – zrobić*) (Wróbel 1978, 105 i n.; 1984, 480–482; 1998, 200, 208–215; 2004, 78–79; por. także Bogusławski 1963, 22–35).

Niektóre formacje czasownikowe mają mieszany modyfikacyjno-mutacyjny¹⁰ charakter. Z tego też względu w opracowaniu *Gramatyki współczesnego języka polskiego* z 1998 roku zrezygnowano z podziału derywatów odczasownikowych na modyfikacyjne i mutacyjne¹¹.

Wśród sufiksów wyróżnia się takie, za pomocą których tworzone są derywaty modyfikacyjne (*стыкнуть, говаривать*) i sufiksy, za pomocą których derywowane są wtórne formacje imperfektywne (Шелякин 1983, 124–133). Sufiks modyfikacyjny *-nq-* / *-n-* oraz *-(w)a-* / *-(w)aj-*, *-ywa-* / *-uj-* i *-a-* / *-aj-* (iteratywny) wymienia Henryk Wróbel (1984, 492)¹².

3.3. Wyróżnienie parametrów kwantyfikacyjnych

Podział czasowników według funkcji modyfikacyjnych formantów opiera się na wyróżnieniu parametrów kwantyfikacyjnych. Podział nadrzędny dotyczy wyróżnienia parametrów temporalnych i nietemporalnych. Parametry temporalne odnoszą się do ograniczenia akcji i relacji między akcjami. Nietemporalne parametry kwantyfikacyjne dotyczą powtarzalności lub jednokrotności wystąpienia akcji. Ograniczenie akcji może być jednostronne (fazowość) lub dwustronne. Przy ograniczeniu jednostronnym wyróżnia się parametry ‘inicjalność’ i ‘finalność’, a przy dwustronnym – ‘augmentatywność’ (ograniczenie interwału o znacznej rozciągłości temporalnej) i ‘deminutywność’ (ograniczenie interwału o niewielkiej rozciągłości temporalnej).

Ustalenie relacji temporalnych między akcjami sprowadza się do wyróżnienia relacji nierównoczesności i równoczesności. Relacje nierównoczesności są relacjami poprzedzania lub następstwa. Relacje poprzedzania związane są z przejawianiem wiedzy o faktach przyszłych, natomiast relacje następstwa czasowego – z odniesieniem do akcji poprzedzającej. I poprzedzanie, i następstwo związane są z przejawianiem cechy iteratywności/powtarzalności akcji.

¹⁰ O przejściowym modyfikacyjno-mutacyjnym charakterze formacji czasownikowych zob. Schlegel 1999, 115; Barnetová i in. 1979, 244.

¹¹ Natomiast w *Gramatyce języka polskiego* wydanej w 2001 roku H. Wróbel dokonuje podziału czasowników odczasownikowych na derywaty modyfikacyjne, mutacyjne i aspektowe (Wróbel 2001, 208–215).

¹² J. W. Pietruchina (Петрухина 2000, 108 i n.) charakteryzuje sufiksy, za pomocą których powstają wtórne formacje imperfektywne jako modyfikacyjne: „Семантическая функция имперфективации – пишет badaczka – заключается прежде всего в «снятии» актуализации категориального семантического признака предела действия, выражаемого СВ [совершенным видом – J. S.]” (Петрухина 2000, 108–109). Trzeba jednak zaznaczyć, że parę aspektowe zalicza autorka do modyfikacji. O włączeniu typów sufiksalnych, a także czasowników z innymi formantami w grupy RA zob. Кронгауз 1998, 83.

Relacji symultaniczności towarzyszy cecha deminutywności (akcja towarzysząca akcji głównej charakteryzuje się niskim stopniem intensywności).

Nietemporalne parametry kwantyfikacyjne obejmują 'nieiteratywność' i 'iteratywność'. Parametr 'nieiteratywność' dotyczy wysokiego stopnia intensywności/efektywności, tj. augmentatywności o cechach nietemporalnych, oraz niskiego stopnia intensywności/efektywności, tj. deminutywności o cechach nietemporalnych¹³. Natomiast 'iteratywność' jest pojmowana nie tylko jako niejednokrotność (dwukrotność i niedwukrotność), ale i jednokrotność (Stawnicka 2007)¹⁴.

Niejednokrotność odnosi się do kwantyfikacji samej akcji, kwantyfikacji uczestników akcji, w tym do dwukrotności (jednokrotnego powtórzenia akcji na osi czasu).

3.4. Kategoria *Aktionsart* w polskiej literaturze lingwistycznej (szkic)

W sławistycznej literaturze lingwistycznej pojawiają się dwie koncepcje związane z definiowaniem kategorii *Aktionsart*¹⁵. *Aktionsarten* są definiowane jako klasy semantyczne czasowników, przy czym obecność wykładników formalnych nie jest obligatoryjna (Маслов 1965, 53–80; Бондарко, Буланин 1967, 12–28; Шелякин 1983, 180–196). *Aktionsarten* definiuje się również jako klasy leksykalno-słowotwórcze charakteryzujące się obecnością wykładników formalnych (formantów słowotwórczych) i stałymi cechami słowotwórczymi, wskazującymi sposób wykonania akcji lub precyzującymi przebieg akcji w czasie (Isačenko 1962; Исаченко 1960; Авилова 1976; Храковский 1980; Зализняк, Шмелев 2000; Шведова 1982, 596–604).

Różne są także kryteria podziału czasowników na rodzaje akcji, np. w zależności od typów podstaw wyróżnia się rodzaje akcji czasowników terminatywnych (*способы действия предельных глаголов*)¹⁶ i rodzaje akcji czasowników nieterminatywnych (*способы действия непредельных глаголов*) (Шелякин 1983, 180–196; 1987, 73–85), według parametrów temporalny/nie-

¹³ Cecha deminutywności i augmentatywności pojawiła się także przy parametrach temporalnych.

¹⁴ Parametr 'iteratywność' prowadzi do wyróżnienia jednokrotności i niejednokrotności.

¹⁵ Rozróżnienie między aspektem i postaciami czynności zostało po raz pierwszy wprowadzone przez szwedzkiego sławistę S. Agrella (1908; 1918).

¹⁶ Terminatywność rozumie badacz szeroko: „Данное противопоставление (далее П/НП) (предельность/непредельность – J. S.) трактуется нами как наличие / отсутствие любого предела – как реального (эксплицитного и имплицитного), так и потенциального” (Шелякин 1983, 59).

temporalny i absolutny/względny (Klimonow 2000, 183–194), według aspektu: dokonane i niedokonane rodzaje akcji (*die perfektiven Aktionsarten, die imperfektiven Aktionsarten*) (Czochralski 1975, 20–24; Holvoet 1986, 243–245).

Najczęściej występujące i najbardziej produktywne rodzaje czynności polskiego czasownika charakteryzuje Axel Holvoet (1986, 243–245), który wymienia według cechy dokonaność/niedokonaność: dokonane wyrażające rezultatywność „subiektywną” (*nasłuchać się plotek*), rezultatywność „obiektywną” (*nakupować prezentów*), dystrybucyjną (*pozamykać wszystkie okna*), ingresywną (*zachorować*)¹⁷, czasowniki wyrażające krótkie trwanie (*posiedzieć*), „ingresywność subiektywną” (*rozśpiewać się*), semelfaktywne (*krzyknąć*), rodzaj czynności z obligatoryjnym zaznaczeniem okresu trwania czynności (*przesiedzieć godzinę*) oraz niedokonane: iteratywne (*grywać*) i deminutywno-iteratywne (*popłakiwać*).

Cezar Piernikarski (1972, 276) termin *rodzaje akcji* odnosi do serii czasowników, które różnią się od podstawy tym samym elementem znaczeniowym. Wymienia rodzaje akcji występujące w obu aspektach (*dopisać – dopisywać*), a także w jednym aspekcie, wśród nich podtyp rodzajów akcji determinacyjnych zawierający w swoim znaczeniu czasowe (*posiedzieć*), fazowe (*przebrzmieć*) lub semelfaktywne rodzaje akcji (*krzyknąć*), afektywno-rezultatywne (*postać sobie, nastać się*), rodzaje akcji intensywnościowe (*rozhuścić się*) występujące w aspekcie dokonanym oraz iteratywa (*pisywać, pobrzękiwać*) w aspekcie niedokonanym (Piernikarski 1972, 273–282).

Wśród czasowników prefiksalnych charakteryzowanych przez Witolda Śmiecha (1986) wystąpiły również takie, w których prefiksy wnoszą dodatkowe informacje o charakterze przebiegu akcji, autor nie używa jednak terminu *rodzaj akcji* (*Aktionsart*). Również Henryk Wróbel (1984; 1998; 2001) nie posługuje się terminem *rodzaj akcji* (*rodzaj czynności, Aktionsarten*) przy analizie znaczeń modyfikacyjnych wnoszonych przez przedrostki czasownikowe do znaczeń podstawy.

Wśród opracowań poświęconych problematyce aspektu i *Aktionsarten* wymienić należy tom Stanisława Karolaka *Od semantyki do gramatyki* (2001) zawierający najważniejsze rozprawy autora poświęcone m.in. semantyce aspektu, a także jego artykuły (m.in. Karolak 1992; 1996). Ogromne znaczenie dla rozwoju słowiańskiej aspektologii mają prace pod redakcją Karolaka poświęcone problematyce aspektu i rodzajów akcji czasownika (Кароляк 1995; 1998).

¹⁷ Znaczenie rozpoczęcia czynności zeszło u nich na drugi plan, na pierwszym planie jest znaczenie czynności krótkiej z podkreśleniem początku.

Polskie rodzaje akcji charakteryzują w swoich pracach germaniści Jan Czochralski (1975, 20–24) i Andrzej Kątny (1994)¹⁸. Czochralski dzieli czasowniki należące do *Aktionsarten* według aspektu (*die perfektiven Aktionsarten*, *die imperfektiven Aktionsarten*). Do dokonanych należą następujące rodzaje akcji: rezultatywny (*ugotować*), ingresywny (*zapachnieć*), delimitatywny (*pospać*), dystrybutywny (*powstawiać*), ewolutywny (*roztańczyć się*), partytywno-rezultatywny (*podniszczyć*). Do niedokonanych rodzajów zaliczono natomiast: iteratywny rodzaj akcji (*czytywać*), komitatywny rodzaj akcji (*przyśpiewywać*), a także iteratywa w ujęciu szerokim, wśród nich iteratywa ze znaczeniem deminutywnym (*popłakiwać*) i wzmożonej intensywności (*przesiadywać*).

Tomasz Czarnecki (1998) w monografii *Aspektualität im Polnischen und Deutschen. Bedeutungen und Formen in einer konfrontativen Übersicht* różni *Aktionsarten sensu stricto* związane z modyfikacjami akcjonalnymi i *Aktionsarten sensu largo* – związane z mutacją akcjonalną (Czarnecki 1998, 40).

3.5. Klasyfikacja rodzajów akcji według parametrów kwantyfikacyjnych w języku polskim

W niniejszym artykule *Aktionsarten* definiowane są jako czasownikowe formacje dewerbalne, które zawierają formanty modyfikujące znaczenia czasowników bazowych z punktu widzenia charakterystyk kwantyfikacyjnych¹⁹. Modyfikacja znaczenia czasowników podstawowych dotyczy dodatkowej informacji o przebiegu akcji²⁰.

¹⁸ A. Kątny (1994) na podstawie N. S. Awiłowej i A. W. Isaczenki (odrzucając jednak kryterium defektywności aspektowej) charakteryzuje najbardziej produktywne rodzaje akcji czasowników polskich, bada też sposoby ich przekładu na język niemiecki na podstawie bogatego materiału empirycznego. W kilku artykułach (Kątny 1989, 363–373; 1996, 41–47; 2000, 243–254) dokonuje charakterystyki poszczególnych rodzajów akcji w języku polskim i ich ekwiwalentów w języku niemieckim.

¹⁹ Klasyfikację rosyjskich *Aktionsarten* opartą na wyróżnieniu parametrów kwantyfikacyjnych zaproponowałam w Stawnicka 2002a; 2002b, 175–184; 2004, 43–55.

²⁰ Do rodzajów akcji nie zaliczono czasowników niemotywowanych, leksemów werbalnych odprzymiotnikowych i odrzeczownikowych, czasowników multiplikatywnych (*махать, стучать*), czasowników wyrażających ogólnorezultatywny rodzaj akcji, ponieważ w aspektologii rosyjskiej są uważane za tzw. odpowiedniki „czysto” aspektowe, oraz analitycznych i peryfrastycznych konstrukcji wyrażających różne typy znaczeń akcjonalnych. Czasowniki z formantami o charakterze przestrzennym nie zostały zaliczone do *Aktionsarten*. Por. uwagi na temat czasowników z przedrostkami o funkcji przestrzennej (Barnetová i in. 1979, 251; Schlegel 1999; Wróbel 1984, 480–483; Петрухина 2000, 116–118).

Do temporalnych rodzajów akcji należą fazowe, determinatywne i relacyjne rodzaje akcji. W skład fazowych wchodzi: inicjalny (*zapłakać, pobiec*) z grupą inchoatywną i ingresywną oraz inicjalno-augmentatywną²¹ (*rozplakać się*), finalny z grupą finitywną (*przebrzmieć*), kompletywno-deminutywną (*dopić, dopowiedzieć*) i limitywną (*doleżeć do wieczora*). Natomiast do determinatywnych należą: determinatywno-deminutywny (*posiedzieć kilka minut*), determinatywno-augmentatywny (*przetańczyć całą noc*) i determinatywno-momentalny rodzaj akcji (*zagwizdać*).

Modyfikacje relacyjne w języku polskim obejmują iteratywno-prospektywny (*przeczuć*), iteratywno-reduplikatywny (*przeliczyć pieniądze, przebudować dom*) iteratywno-suplementarno-deminutywny (*dokroić chleba*) i komitatywno-deminutywny RA (*przyśpiewywać*).

W obrębie modyfikacji kwantyfikacyjnych (kwantyfikacja nietemporalna) wyróżnić można modyfikacje augmentatywne i deminutywne. Wśród modyfikacji augmentatywnych wyróżnia się ponadnormatywny rodzaj akcji (*przesolić zupę*)²², augmentatywny prefiksalny (*wygolić brodę, odczyścić coś*), augmentatywne prefiksalno-postfiksalne rodzaje akcji (*rozkrzyczeć się, nachodzić się, dodzwonić się, zaczytać się, objeść się, odleżeć się, przysłuchać się*) i augmentatywno-iteratywny rodzaj akcji (*wymachiwać*). Modyfikacje deminutywne wyraża podnormatywny (*niedosłyszeć*)²³, deminutywny właściwy (*podgotować mięso, nadwiędnać, odpić*) i deminutywno-iteratywny rodzaj akcji (*postukiwać*).

Modyfikacje iteratywne w języku polskim są modyfikacjami jednokrotnymi, tj. semelfaktywnymi (*gwizdnąć, kaszlnąć*) i niejednokrotnymi, które wyraża iteratywny (*siadywać*), dystrybucywno-augmentatywny (*pozapalać wszystkie światła, powybiegać*), kumulatywno-augmentatywny (*nałowić ryb, nagrzeszyć*) i przemienny rodzaj akcji (*prześmiewać się*).

Podział czasowników według rodzajów akcji w języku polskim przedstawia poniższa tabela:

²¹ Wśród rodzajów akcji nie wymieniam dwukrotnie lub trzykrotnie takich, które łączą kilka cech, np. iteratywno-reduplikatywny został wymieniony w grupie relacyjnych rodzajów akcji, deminutywno-iteratywny rodzaj akcji – w grupie deminutywnych, chociaż oba charakteryzują się również cechą iteratywności.

²² Jest to modyfikacja augmentatywna nietemporalna odnosząca się do normy 'ponad normę'.

²³ Jest to modyfikacja augmentatywna nietemporalna odnosząca się do normy 'poniżej normy'.

Nazwa grupy / / formanty modyfikacyjne	Znaczenie	Przykłady
Modyfikacje temporalne		
Inicjalny rodzaj akcji (modyfikacje fazowe)		
1. grupa inchoatywna i ingresywna 2. grupa inicjalno- -augmentatywna <i>po-, u-, za-, z-</i> (por. augmentatywne RA*)	1. przejście w nowy stan z poprze- dzającym procesem 2. połączenie inicjalności z fazą in- traterminalną, połączenie inicjalno- ści z akcją krótkotrwałą	1. <i>zaplakać, pobiec</i> 2. <i>rozplakać się, zagrzmieć</i>
Finalny rodzaj akcji (modyfikacje fazowe)		
1. grupa finitywna 2. grupa kompletywno- -deminutywna 3. grupa limitywna <i>do-, o-/ob-, od-, prze-</i> (por. deminutywne RA*)	1. zakończenie/przerwanie akcji 2. zakończenie końcowej fazy akcji 3. końcowa granica interwału tem- poralnego	1. <i>przebrzmieć</i> 2. <i>dopić kawę</i> 3. <i>dosiedzieć do wieczora</i>
Determinatywno-deminutywny rodzaj akcji (modyfikacje determinatywne)		
<i>po-, prze + się, z- + -ną- + się</i> (por. deminutywny RA*)	wypełnienie akcją interwału o nie- znacznej rozciągłości	<i>posiedzieć kilka minut,</i> <i>zdrzemnąć się</i>
Determinatywno-augmentatywny rodzaj akcji (modyfikacje determinatywne)		
<i>od-, prze-, wy-</i> (por. augmentatywny RA*)	wypełnienie akcją interwału o znacz- nej rozciągłości	<i>przetańczyć całą noc</i>
Determinatywno-momentalny rodzaj akcji (modyfikacje determinatywne)		
<i>wy-, za-</i>	przejście od trwania akcji przez za- kończenie do jej braku	<i>wypowiedzieć coś;</i> <i>zagwizdać</i>
Iteratywno-prospektywny rodzaj akcji (modyfikacje relacyjne)		
<i>prze-, za-</i>	przejawianie wiedzy o faktach przyszłych	<i>przeczuć</i>
Iteratywno-reduplikatywny rodzaj akcji (modyfikacje relacyjne)		
1. grupa repetytywna 2. grupa reformatywna 3. grupa restauratywna <i>prze-, od-, re-</i> (por. iteratywne RA*)	1. powtórna realizacja akcji 2. zmiana cech przedmiotu, która zaznacza się w rezultacie powtórnej realizacji akcji 3. rekonstrukcja stanu uprzednio zlikwidowanego	1. <i>przeliczyć pieniądze</i> 2. <i>przebudować dom</i> 3. <i>odbudować zamek</i>
Iteratywno-suplementarno-deminutywny rodzaj akcji (modyfikacje relacyjne)		
<i>do-, nad-, pod-/podo-, przy-</i> (por. deminutywny RA*; iteratywne RA*)	zwiększenie obiektu materiałowe- go o niewielką „porcję” nieokreślo- ną parametrycznie, ukierunkowanie akcji na zwiększenie objętości obiek- tu, powtórna akcja ukierunkowana na osiągnięcie właściwej normy	<i>dokroić chleba;</i> <i>przybudować pawilon</i>

Nazwa grupy / / formanty modyfikacyjne	Znaczenie	Przykłady
Komitatywno-deminutywny rodzaj akcji (modyfikacje relacyjne)		
<i>przy-</i> + sufiks iteratywny, <i>przy-, współ-</i> (por. deminutywne RA*)	akcja współtowarzysząca innej akcji	<i>przyśpiewywać;</i> <i>współorganizować</i>
Modyfikacje kwantyfikacyjne w języku rosyjskim i polskim		
Ponadnormatywny rodzaj akcji (modyfikacje augmentatywne)		
<i>prze-</i> (+ się)	intensywność przekraczająca normę	<i>przesolić</i>
Augmentatywny rodzaj akcji (modyfikacje augmentatywne)		
<i>o-/ob-, od-, prze-, roz-, u-,</i> <i>wy-, z-, za-</i>	znaczenie wysokiej intensywności/ efektywności, dokładności w wyko- nywaniu akcji wyrażonej podstawą	<i>wygolić brodę,</i> <i>odczyścić coś</i>
1. grupa inicjalno- -augmentatywna (por. inicjalny RA*); 2. grupa saturatywna 3. grupa finalno-pejora- tywna i -melioratywna 4. grupa absorbcyjna 5. czasowniki z innymi przedrostkami: <i>ob-</i> (-o), <i>od-</i> , <i>przy-, u-, w-, wy-, z-</i>	zaabsorbowanie się akcją wyrażoną podstawą, doprowadzenie do nega- tywnych skutków przez długotrwa- łe lub częste i intensywne wykony- wanie akcji, wykonanie dokładne i uważne akcji wyrażonej podstawą; wysoki stopień nasycenia subiek- tu akcją realizowaną w przedziale o znacznej rozciągłości	1. <i>rozkrzyczeć się</i> 2. <i>nachodzić się</i> 3. <i>dodzwonić się; doigrać się</i> 4. <i> zaczytać się</i> 5. <i>objeść się, odleżeć się,</i> <i>przysłuchać się, ubiegać się,</i> <i>wczytać się, wypłakać się,</i> <i>zjeździć się</i>
Augmentatywno-iteratywny RA / typ prefiksarno-sufiksalny (modyfikacje augmentatywne)		
<i>na-, nad-, prze-, roz-, wy-, za-</i> (+sufiks iteratywny) (por. iteratywne RA*)	wysoki stopień intensywności dłu- gotrwałej akcji wykonywanej dokład- nie i starannie	<i>nasłuchiwać, nadśłuchiwać,</i> <i>wymachiwać, rozpytywać</i>
Podnormatywny rodzaj akcji (modyfikacje deminutywne)		
<i>niedo-</i>	intensywność/efektywność nieosią- gająca normy	<i>niedostłyszec</i>
Deminutywny rodzaj akcji (modyfikacje deminutywne)		
<i>na-, nad-, o-/ob-, od-, pod-,</i> <i>przy-, prze-, u-, za-</i>	akcja o niewielkiej intensywności/ efektywności; oddzielenie części od całości	<i>podgotować mięso,</i> <i>nadwiednąć, odpić</i>
Deminutywno-iteratywny RA (modyfikacje deminutywne)		
<i>na-, po-, pod-, prze-, przy-</i> (+ sufiks iteratywny) (por. iteratywne RA*)	akcje iteratywne powtarzające się/rozcłonkowane (nieregular- na powtarzalność i/lub osłabiona intensywność)	<i>postukiwać, podśpiewywać</i>
Modyfikacje iteratywne w języku rosyjskim i polskim		
Semelfaktywny rodzaj akcji (modyfikacje jednokrotne)		
<i>-na-, u-</i>	jeden kwant akcji rozcłonkowanej	<i>gwizdnąć, kaszlnąć, ukuć</i>

Nazwa grupy / / formanty modyfikacyjne	Znaczenie	Przykłady
Iteratywny rodzaj akcji (modyfikacje niejednokrotne)		
-yva-/ -iva-/ -va-/ -a/	powtarzalność nieokreślona liczbowo (często/rzadko/czasem robić coś, być w jakimś stanie)	<i>siadywać, czytywać</i>
Dystrybutywno-augmentatywny rodzaj akcji (modyfikacje niejednokrotne)		
<i>ob-, po-, prze-, wy-, z-(s-), roz- (+ się), s- i z- (+ się)</i> (por. augmentatywne RA*)	(niesynchroniczne) objęcie akcją wszystkich obiektów lub/i subiektów / oddzielnych części przedmiotu	<i>pozapalać wszystkie światła, powybiegać, rozejść się</i>
Kumulatywno-augmentatywny rodzaj akcji (modyfikacje niejednokrotne)		
<i>na-</i> (por. augmentatywne RA*)	nagromadzenie wielu obiektów bądź sumowanie „porcji” akcji	<i>nałowić ryb, nagrzeszyć</i>
Przezienny rodzaj akcji (modyfikacje niejednokrotne)		
<i>prze- + sufiks iteratywny + się</i>	realizacja akcji rozczłonkowanej pomiędzy przynajmniej dwoma subiektami	<i>prześmiewać się, przekrzykiwać się</i>

* RA – rodzaj akcji

4. Zakończenie

W zakończeniu należy podkreślić, iż rezultaty takich badań mogą być wykorzystane w praktyce translatorskiej i leksykograficznej. Badany materiał może okazać się przydatny w leksykografii przy redagowaniu słowników zarówno jednojęzycznych, jak i przekładowych, a także w translatoologii. Mogą go wykorzystać studenci studiujący specjalności slawistyczne w Polsce, może być także wykorzystany przez neofilologów interesujących się zagadnieniami aspektologicznymi.

Opracowanie klasyfikacji rodzajów akcji w językach słowiańskich ma duże znaczenie dla badań konfrontatywnych w zakresie podobieństw i – szczególnie – różnic znaczeń akcjonalnych w językach słowiańskich. Interesującą konfrontację fazowo-temporalnych modyfikacji znaczeniowych czasowników bazowych w języku rosyjskim, czeskim, słowackim, polskim i bułgarskim zaproponowała Elena W. Pietruchina (Петрухина 2000). W tomie *Czasowniki z formantami modyfikacyjnymi w języku rosyjskim i polskim* (w druku) wskazano podobieństwa i różnice w dystrybucji formantów słowotwórczych w języku rosyjskim i polskim dla poszczególnych rodzajów akcji.

Badania tego typu mogą być również wstępem do porównania różnic i podobieństw w zakresie środków wyrażania tej kategorii w językach

słowiańskich i niesłowiańskich oraz badań nad możliwościami przekładowymi rodzajów akcji na inne języki słowiańskie i niesłowiańskie²⁴.

Literatura

- Agrell S., 1908, *Aspektänderung und Aktionsartbildung beim polnischen Zeitworte: ein Beitrag zum Studium der indogermanischen Präverbia und ihrer Bedeutungsfunktion*, Lund.
- Agrell S., 1918, *Przedrostki postaciowe czasowników polskich*, „Materiały i Prace Komisji Językowej Akademii Umiejętności w Krakowie”, t. 8.
- Barnetová V., H. Běličová-Křížková H., 1979, *Русская грамматика*, t. 1, Praha.
- Bogusławski A., 1963, *Prefiksacja czasownikowa we współczesnym języku rosyjskim*, Wrocław.
- Czarnecki T., 1998, *Aspektualität im Polnischen und Deutschen. Bedeutungen und Formen in einer konfrontativen Übersicht*, Gdańsk.
- Czochralski J., 1975, *Verbalaspekt und Tempussystem im Deutschen und Polnischen. Eine konforntative Darstellung*, Warszawa.
- Doroszewski W., 1962, *Kategorie słowotwórcze*, [w:] idem, *Studia i szkice językoznawcze*, Warszawa, s. 205–223.
- Dunaj B., 1971, *Iterativa typu bierać, pisywać w języku polskim*, Kraków.
- Holvoet A., 1986, *Aspekt i rodzaje czynności*, „Poradnik Językowy” 4, s. 237–246.
- Isačenko A.V., 1962, *Die russische Sprache der Gegenwart*, t. 1: *Formenlehre*, Halle.
- Karolak S., 1992, *Aspekt a Aktionsart w semantycznej strukturze języków słowiańskich*, [w:] „Z polskich studiów slawistycznych” VIII, red. J. Siatkowski, Warszawa, s. 93–99.
- Karolak S., 1996, *O semantyce aspektu (w dwudziestą rocznicę publikacji rozprawy F. Antinucciego i L. Gebert Semantyka aspektu czasownikowego)*, „Biuletyn PTJ” LII, s. 9–56.
- Karolak S., 2001, *Od semantyki do gramatyki. Wybór rozpraw*, Warszawa.
- Kątny A., 1989, *Die ingressive Aktionsart im Polnischen und ihre Äquivalente im Deutschen*, [w:] *Sprechen und Hören*, red. N. Reiter, Tübingen, s. 363–373.
- Kątny A., 1994, *Zu ausgewählten Aktionsarten im Polnischen und deren Entsprechungen im Deutschen*, Rzeszów.
- Kątny A., 1996, *Zur kumulativen Aktionsart im Polnischen und deren Äquivalenten im Deutschen*, [w:] *Semantyka a konfrontacja językowa*, red. V. Koseska-Toszewa, D. Rytel-Kuc, Warszawa, s. 41–47.
- Kątny A., 2000, *Zu den Distributiva im Polnischen aus kontrastiver Sicht*, [w:] *Aspektualität in germanischen und slawischen Sprachen*, red. A. Kątny, Poznań, s. 243–254.

²⁴ O sposobach przekładu rosyjskich *Aktionsarten* na język niemiecki patrz Stawnicka 1998; 1999; 2002a; 2002b; 2003; 2004; 2005; natomiast polskich *Aktionsarten* na język niemiecki patrz Kątny 1989; 1994; 1996; 2000.

- Klimonow W. D., 2000, *Die Stellung der Aktionsarten innerhalb des russischen und des deutschen Verbalsystems*, [w:] *Aspektualität in germanischen und slawischen Sprachen*, red. A. Kątny, Poznań, s. 183–194.
- Kucała M., 1966, *Rozwój iteratywów dokonanych w języku polskim*, Wrocław–Warszawa–Kraków.
- Piernikarski C., 1972, *Kryteria klasyfikacji rodzajów akcji (Aktionsart) w językach słowiańskich*, [w:] „Z polskich studiów slawistycznych”, seria 4: *Językoznawstwo. Prace na VII Międzynarodowy Kongres Slawistów w Warszawie 1973*, red. W. Doroszewski, Warszawa, s. 274–282.
- Rudnik-Karwatowa Z., 1985, *Status formacji iteratywnych we współczesnym języku polskim i rosyjskim*, SFPS 23, s. 255–267.
- Rudnik-Karwatowa Z., 1989, *O możliwościach tworzenia czasowników poliprefiksalnych na po- w języku rosyjskim i polskim*, SFPS 25, s. 175–180.
- Rudnik-Karwatowa Z., 1991, *Kumulativa a distributiva*, SFPS 27, s. 197–204.
- Schlegel H., 1999, *Zur Rolle der Terminativität / Aterminativität (T/AT) im Aspekt- und Aspektbildungssystem der russischen Sprache der Gegenwart. Ein Beitrag zur Theorie der Aspektualität*, München.
- Sekaninová E., 1980, *Sémantická analýza predponového slovesa v ruštině a slovenčine*, Bratislava.
- Stawnicka J., 1989, *Rodzaj akcji czasowników pochodnych od podstaw werbalnych oznaczających położenie w przestrzeni w języku rosyjskim i polskim*, [w:] „Z zagadnień językoznawstwa rosyjskiego i polskiego. Prace językoznawcze”, t. 15, red. M. Blicharski, Katowice, s. 40–71.
- Stawnicka J., 2002a, *Aktionsarten w języku rosyjskim i ich niemieckie translaty*, Katowice.
- Stawnicka J., 2002b, *Aktionsarten im Russischen und deren Entsprechungen im Deutschen*, „Zeitschrift der Gesellschaft für Sprache und Sprachen” 29–30, s. 65–72.
- Stawnicka J., 2004, *Aktionsarten im Russischen und deren Wiedergabemöglichkeiten im Deutschen*, „Kwartalnik Neofilologiczny” 1, s. 43–55.
- Stawnicka J., 2005, *Русские способы глагольного действия и их перевод на немецкий язык*, „Исследования по славянским языкам” t. 10, Сеул, s. 277–302.
- Stawnicka J., 2007, *Aspekt – iteratywność – określniki kwantyfikacyjne (na materiale form czasu przeszłego w języku polskim)*, Katowice.
- Śmiech W., 1986, *Derywacja prefiksalna czasowników polskich*, Wrocław–Warszawa–Kraków.
- Wróbel H., 1978, *O zasadach opisu słowotwórczego polskich czasowników prefiksalnych*, [w:] *Studia gramatyczne II*, red. R. Laskowski, Z. Topolińska, Wrocław–Warszawa–Kraków, s. 105–119.
- Wróbel H., 1984 (1998), *Słowotwórstwo czasowników. Czasowniki odczasownikowe*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Morfologia*, red. R. Grzegorzczkova, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa, s. 470–494.
- Wróbel H., 2001, *Gramatyka języka polskiego*, Kraków.
- Wróbel H., 2004, *Z problemów gramatyki polskiej i słowiańskiej. Księga jubileuszowa*, Katowice.

- Авилова Н. С., 1976, *Вид глагола и семантика глагольного слова*, Москва.
- Бондарко А. В., Буланин Л. Л., 1967, *Русский глагол*, Ленинград.
- Вараксин Л. А., 1996, *Семантический аспект русской глагольной префиксации*, Екатеринбург.
- Зализняк А. А., Шмелев А. Д., 2000, *Введение в русскую аспектологию*, Москва.
- Исаченко А. В., 1960, *Грамматический строй русского языка в сопоставлении с словацким. Морфология. Часть вторая*, Братислава.
- Кароляк С., 1995, *Семантика и структура глагольного вида*, t. I–II, Kraków 1995–1997.
- Кароляк С., 1998, *Семантика и структура на словенскиот вид III*, Скопје.
- Кронгауз М. А., 1998, *Приставки и глаголы в русском языке: семантическая грамматика*, Москва.
- Маслов Ю. С., 1965, *Система основных понятий и терминов славянской аспектологии*, [w:] *Вопросы общего языкознания*, red. Ю. С. Маслов, Ленинград, s. 53–80.
- Петрухина Е. В., 2000, *Аспектуальные категории глагола в русском языке*, Москва.
- Осипова М. А., 1983а, *Лексическая семантика и функциональные связи дистрибутивных глаголов (на материале современных русского и западнославянских литературных языков)*, „Советское языковедение” 4, s. 70–80.
- Осипова М. А., 1983б, *Некоторые особенности словообразовательной семантики дистрибутивных глаголов в западнославянских языках*, [w:] *Славянское и балканское языкознание. Проблемы лексикологии*, red. С. Б. Бернштейн, Москва, s. 244–254.
- Осипова М. А., 1987, *К вопросу об эталоне сопоставления (при изучении глагольной префиксации в славянских языках)*, [w:] *Сопоставительное изучение словообразования славянских языков*, red. Г. П. Нешименко, Москва, s. 79–84.
- Пернишка Э., 1987, *Исследование словообразования некоторых глаголов с учетом способа глагольного действия*, [w:] *Сопоставительное изучение словообразования славянских языков*, red. Г. П. Нешименко, Москва, s. 178–182.
- Петрухина Е. В., 2000, *Аспектуальные категории глагола в русском языке*, Москва.
- Рудник-Карват З., 1987, *К вопросу словообразования дистрибутивных глаголов в польском и русском языках*, [w:] *Сопоставительное изучение словообразования славянских языков*, red. Г. П. Нешименко, Москва, s. 189–192.
- Стрекалова З. Н., 1979, *Морфология глагольного вида в современном польском литературном языке*, Москва.
- Соколов О. М., 1978, *К характеристике способов глагольного действия (на материале русского и болгарского языков)*, [w:] „Вопросы русской аспектологии” I, Ленинград, s. 56–74.
- Храковский В. С., 1980, *Некоторые проблемы универсально-типологической характеристики аспектуальных значений*, [w:] „Вопросы русской аспектологии” V: *Аспектуальность и средства её выражения*, red. С. В. Смирнов, Тарту, s. 3–24.
- Шведова Н. Ю. (red.), 1982, *Русская грамматика*, t. 1, Москва.
- Шелякин М. А., 1972, *Приставочные способы глагольного действия и категория вида в современном русском языке (к теории функционально-семантической аспектуальности)*, автореферат докторской диссертации, Ленинград.

- Шелякин М. А., 1983, *Категория вида и способа действия русского глагола. Теоретические основы*, Таллин.
- Шелякин М. А., 1987, *Способы действия в поле лимитативности*, [w:] *Теория функциональной грамматики. Введение. Аспектуальность. Временная локализованность*. Таксис, red. А. В. Бондарко, Ленинград, s. 63–85.

Verbal Modificational Formatives in Polish

(Summary)

The paper presents the classification of verbal derivatives according to *Aktionsart* in Polish (Verbs containing modificational formatives). In the first part of this paper the main aim is to describe a research project about the semantic-derivational category of *Aktionsarten* in Slavonic languages. The second part of this paper focuses on the characterization of Polish types of verbal action. The term «types of verbal action» subsumes semantic-derivational classes of verbs distinguished on the basis of modifications in the meanings of verb bases, from the point of view of quantitative characteristics. These derivatives represent the following *Aktionsarten*: temporal, *Aktionsarten* with the varied degree of intensity and iterative *Aktionsarten*. Within the scope of particular *Aktiosarten* the division of derivatives into semantic groups according to the subtypes of *Aktionsarten* are formal ways of expressing them has been carried out. The article points at the problem of explaining the various meaning of *Aktionsarten*.